

Ruotsinopettajien tämän kesän Hanasaaren kurssin *Norden inom oss* (31.7. - 2.8.) luennot keskittyivät suurelta osin Pohjoismaihin. Erityisen lisämausteen kurssille antoi kirjailija ja toimittaja **Anu Partasen** luento, jossa hän vertaili Pohjoismaiden ja Yhdysvaltojen yhteiskuntamalleja: katsoimme Pohjolaa amerikkalaisten silmälasien läpi. Luento pohjautui Anu Partasen kirjaan *Pohjoisen teoria kaikesta – parempaa elämää etsimässä*, joka on alun perin julkaistu Yhdysvalloissa englanniksi ja jossa kerrotaan amerikkalaisille, kuinka mm. päiväkodit, koulutus ja terveydenhuolto on järjestetty Pohjoismaissa.

■ Pitäessäs luentoasi minua ihastutti se, että puhuit nopeasti ja samalla pidit sanottavasi selkeänä. Se ei ollut mitään verkkaista pohdiskelua vaan suoranaista kiittoa eteenpäin. Kurssilaiset saivat tiiviin ja kattavan katsauksen siinä ajassa, joka oli varattu luentoosi. Onko tämä taito selkeyteen ja tehokkuuteen peruja Amerikan vuosiltasi vai jo Suomen vuosiltasi, suomalaisen koululaitoksen muovamaa?

– Ehdottomasti minun tapauksessani Amerikan vuosilta. Peruskoulun suuri harppaus tai uudistus tapahtui minun koulu-urani loppuvuosina, joten se ei minun kohdallani vielä ehtinyt vaikuttaa. Minulle itselleni muutto Yhdysvaltoihin oli iso asia, koska siellä keskustelukulttuuri ja julkinen puhumiskulttuuri

on niin erilaista. Tosin haluan kyllä sanoa tähän, että useissa jollakin tapaa Suomeen liittyvissä erilaisissa tapahtumissa tutustuin useisiin parikymppisiin suomalaisiin nuoriin, jotka joko opiskelivat Yhdysvalloissa tai olivat esimerkiksi perustamassa jotain start up -yritystä. Olin aivan hämmästynyt siitä, kuinka nämä nuoret olivat aivan huikean hyviä ulosanniltaan. Mielestäni nuori sukupolvi puhuu englanniksi omista töistään, yrityksistään tai kiinnostuksen kohteistaan maailmalla jopa niin hyvin, että vetää vertoja amerikkalaiselle esiintyjälle. Suomalaisen peruskoulun loistavuus näkyy niissä nuorissa, jotka ovat nyt kaksi- tai kolmekymppisiä.

■ Ruotsinopettajina meitä tietysti kiinnostaa ruotsin kielen merkitys urallasi. Onko kouluvuosien ruotsin kielen opiskelusta ollut mitään hyötyä?

– On ollut ihan valtavasti hyötyä. Koulussa luin A-englannin ja B-ruotsin. Mutta oikeastaan en käyttänyt juurikaan ruotsin kieltä ennen muuttoani Yhdysvaltoihin. Kirjaani varten seurasin pohjoismaista keskustelua. Luin paljon ruotsiksi tutkimuksia, kirjoja ja lehtijuttuja. Se oli minusta yllättävä ja hyvä esimerkki siitä, että koulun jälkeen saattaa tuntua, ettei ruotsista ole mitään hyötyä arjessa tai työelämässä. Sen tuoma hyöty voi tulla kuitenkin mainios- ti vastaan myöhemmin, kuten minulla 35-vuotiaana, kun aloin tekemään kirjaa. Silloin kiitin suomalaista peruskoulua ruotsin kielen opiskelustani. Koulussa opitun kielitaidon avulla tankkasin myös norjan- ja tanskankielisiä Kela- vastaavia nettisivuja. Ruotsin kielestä voi olla yllättävää hyötyä. Vaikka materiaa- lia on paljon englanniksi, niin alkuperäisellä kielellä tekstejä on enemmän saatavilla ja tekstit olivat tietys- ti seikkaperäisempiä.

■ Luennollasi heijastit kankaalle Edward Munchin *Huuto-* taulun kuvaamaan muuttosi jälkeisiä Amerikan alkuajoista- si. Voisitko muutamien sanoin kertoa kuvan valintaan liittyviä seikkoja?

– Jos ajattelen ahdistuksen visuaalista kuvausta, niin kyllä tämä teos tulee mieleen. Kuvan valinta liit- tyi osin pohjoismaiseen taustaani, osin siihen, että *Huuto* on sen verran kuuluisa, että amerikkalaiset tunnistavat taulun, ja se naurattaa heitä tässä yhteydessä.

■ Lähes kymmenen vuotta sitten *Newsweek* kertoi artikke- lissaan Suomen olevan paras maa maailmassa. Myös viime aikoina on Suomen kerrottu olevan onnellisin maa. Kuiten- kin kerroit, että epäileviä Tuomaitakin on.

– Ehkäpä maailman onnellisin maa on tutkimus- tuloksia epäilevien puolelta tulkittu väärin. Tutki- muksethan eivät mittaa sellaista onnellisuutta, että ollaan nauravaisia ja iloisia vaan lähinnä elämän- hallintaa ja tyytyväisyyttä elämään. Tämä on yksi syy, miksi suomalaiset epäilevät, kun sanotaan, että Suomi on maailman onnellisin maa. ”Eihän se voi olla totta. Eihän täällä edes kukaan hymyile. Miten huonosti sitten asiat ovat muualla?” Tutkimukset kertovat eri asioista. Ja tietysti kaikki on suhteellista. Onhan meillä myös ongelmia.

Amerikkalaiset ovat puolestaan ihmetelleet, mi- ten muka pieni Pohjoismaa voi olla heitä parempi. He ovat tottuneet olemaan maailman parhaita. Hei- dän elintasonsa on ollut pitkään maailman korkein. Mutta Amerikassa tulonjako on kasvanut, eikä ame- rikkalainen malli enää toimi tässä maailmassa yhtä hyvin kuin se on aiemmin toiminut. Maailma on yk- sinkertaisesti muuttunut.

■ Usein on väitetty, että Suomi olisi Euroopan amerikkalai- sin maa. Väitettä on perusteltu mm. arvojen samankaltai- suudella. Miten sinä näkisit tämän väitteen amerikkalaisin silmin?

– Minä en ole ikinä ymmärtänyt tuota väitettä. Minusta mailla on tässä suhteessa jotain yhtäläi- syyksiä ja eroavuuksia. Molemmat ovat perinteisesti ihailleet itseparjäämistä: Amerikassa pioneerit pree- riällä ja Suomessa suo, kuokka ja Jussi. Myöhemmin yhteiskuntia on alettu kehittämään eri suuntiin. Jotta yksilö voi rakentaa ”oman länttinsä”, on Pohjois- maissa ajateltu, että yhteiskunnan on tarjottava tu- kea. Amerikassa on edelleen vallalla käsitys siitä, että kaikki on itsestä kiinni.

Perhearvoista ajattelen, että totta kai molemmissa perhettä arvostetaan. Amerikassa koko yhteiskunta on rakennettu sille ajatukselle, että perhe on tärkein turvaverkko. Sen tehtävä on turvata jäsenten elämä ja tulevaisuus, ei yhteiskunnan. Pohjoismaissa ajatus on erilainen: yhteiskunta takaa terveydenhuollon ja koulutuksen.

Anu Partanen: Pohjoinen teoria kaikesta – parempaa elämää etsimässä.

"Suomalaiset eivät aina oivalla sitä, että tasa-arvoisella koulutuksella on saavutettu sellaisia tuloksia, jotka ihmetyttävät maailmalla."

■ Viime vuosina suomalainen koululaitos on saanut maailmalla kehuja osakseen. Mitä mieltä olet, onko meillä perusteluja ottaa kehut vastaan?

– Ehdottomasti on. Tietysti aina pitää kehittää ja ainahan voidaan mennä huonompaan suuntaan. Suomalainen peruskoulu on kuitenkin edelleen superhyvä. Lapsille tarjotaan tasapuolisesti kaikkea. Se on ehdottomasti maineensa arvoinen. Suomalaiset eivät aina oivalla sitä, että tasa-arvoisella koulutuksella on saavutettu sellaisia tuloksia, jotka ihmetyttävät maailmalla. Etenkin on ihmetelty, millä keinoin ne on saavuttu: vaikka koulupäivät ovat lyhyet, mukaan mahtuu liikuntaa, taideaineita ja välitunteja. Voidaan siis argumentoida, että se, joka mukavimmilla tavoilla on saavuttanut hyvät tulokset, on voittaja.

■ Esityksesi yhdessä diassa on lainaus "Jos haluat amerikkalaisen unelman, muuta Suomeen". Millä brittipolitiikko Ed Miliband perustelee tätä väitettä?

– Amerikkalainen unelma perustuu siihen ajatukseen, että lapsilla on mahdollisuus kivuta vanhempiensa tulotason yläpuolelle. Tutkimusten valossa, kun on verrattu eri maissa köyhimpään tulo luokkaan syntyneiden miesten ura- ja tulokehitystä. Pohjoismaissa suurempi osa miehistä on pystynyt luomaan uraa ja saavuttamaan isäänsä korkeammat tulot kuin yhdysvaltalaiset miehet. Nykyään Pohjoismaat ikään kuin tuottavat amerikkalaista unelmaa Yhdysvaltoja enemmän.

■ Aiheena luennollasi olivat *koulutus, terveys, sukupuolten tasa-arvo, taloudellinen kilpailukyky, politiikan toimivuus, työn ja vapaa-ajan suhde ja onnellisuus*, seikat, jotka vaikuttavat yksittäisen kansalaisen hyvinvointiin. Koetko, että nämä toimivat hyvin Pohjoismaissa? Tai toimiiko jokin erityisen hyvin?

– Tärkeimmäksi näistä poimisin lasten etuukseen ja mahdollisuuksien turvaamisen. Pohjoismaissa neuvola, päivähoito ja peruskoulu toimivat erinomaisella tavalla. Ruotsi tosin on kipuillut koulun suhteen. Kirjaani varten haastattelemani suomalaiset ja ulkomaalaiset perheet pitivät Pohjoismaita loistavina paikkoina kasvattaa lapsia ja nuoria.

Tietenkin tasa-arvo on Pohjoismaissa ehdottomasti huippua. Tilastojen mukaan Ruotsi on ehkä edellä Suomea. Esimerkiksi vanhemmat jakavat perheen arkea ja lastenhoitoa tasapuolisemmin. Pohjoismaiden pitkien vanhempainvapaiden kääntöpuoli on se, että ne hidastavat etenkin naisten urakehitystä. Amerikassa yrityksissä on Pohjoismaita enemmän naisia johtavissa asemissa.

■ Mitä pohjoismaisuudesta tai suomalaisuudesta haluaisit viedä Yhdysvaltoihin?

– On tietenkin monia asioita. Pohjoismaat ovat toimivia yhteiskuntia ihan jo teknologian ja byrokratian näkökulmasta. Amerikassa esimerkiksi maksetaan edelleen sekeillä, jonotetaan erilaisissa toimistoissa ja veroilmoitusta varten täytetään iso pinkka paperia. Nyt, kun olen muuttanut takaisin Suomeen, olen todennut, kuinka ihanaa on, kun julkinen liikenne toimii, esitätetty veroilmoitus tehdään sujuvasti verkossa ja monet palvelut toimivat tosi kätevästi. Kaupungit on suunniteltu siten, että niissä on helppo liikkua.

■ Mitä "amerikkalaista" haluaisit tuoda meille tänne Suomeen?

– Amerikkalaisilla on hyvää, positiivista energiaa etenkin heidän keskustelukulttuurissaan. He ovat energisoivia, ystävällisiä ja kohteliaita. Kun kävelee kaupungilla, myös isoissa kaupungeissa, tulee hyvä mieli ihmisten hymyistä. Siellä otetaan muut huomioon. Amerikassa on jo alakouluissa opetettu lapsia kertomaan ja myös kuuntelemaan. Varhain opittu ja totuttu on mahdollistanut sen, että julkiset keskustelut sujuvat luontevasti ja ihmiset uskaltavat osallistua keskusteluun. Amerikkalainen yleisö on kannustavaa, arvostavaa, hymyilevää ja kiittävää. Heidät kasvatetaan arvostamaan esityksestä koitunutta väivannäköä. Myös kiittäminen näkyy amerikkalaisessa arjessa. Esimerkiksi sähköpostiviesteissä muistetaan kiittää. Minustakin tuli kiittelijä: "Kiitos, että hoidit tämän.", "Kiitos, että veit roskat". Tällä halutaan sanoa: "Näen, että teet homman ja minä arvostan sitä."

■ Oletko huomannut mitään muutosta Pohjoismaissa tai lähinnä Suomessa paluumuuttosi jälkeen?

– Suomi on muuttunut paljon. Se on muuttunut kansainvälisemmäksi. Mutta kymmenen vuoden Amerikassa olon jälkeen olen myös kiinnittänyt huomiota vihaisuuteen, riiteltyyn ja populismin nousuun. Muuallakin maailmassa nämä ovat kyllä nähtävissä.

Se, että suomalaisia nuoria lähtee ulkomaille joko opiskelemaan tai tekemään työtä, on minusta hyvä esimerkki siitä, että Suomi on onnistunut kasvattamaan ja kouluttamaan heidät niin, että he pärjäävät myös huippuyliopistoissa ja kansainvälisissä yrityksissä. Tämä kertoo siitä, että me olemme onnistuneet. ■